

«Το υπηρετείν τις Μούσες και τις Χάριτες: Οποίο προνόμιο!»

Ελένη-Τσις Α. Κωνσταντινίδου

**Ομότιμη καθηγήτρια του Τμήματος Γεωπονίας
της Σχολής Γεωπονίας, Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος**

**Αντιφώνηση στην τιμητική εκδήλωση για τους καθηγητές που έλαβαν τον τίτλο
του ομοτίμου κατά το έτος 2016.**

**Δευτέρα, 23 Ιανουαρίου 2017 (13:00)
Αίθουσα Τελετών ΑΠΘ**

Κυρίες και Κύριοι,

**Όσες φορές μίλησα από αυτήν εδώ την έδρα, εξέφρασα τα δικά μου
προσωπικά βιώματα, τις δικές μου εμπειρίες. Το ίδιο θα πράξω και
στον σημερινό κύκνειο χαιρετισμό μου, ελπίζοντας ότι ίσως κάποια
από τα δικά μου βιώματα συμπίπτουν με τα δικά σας.**

**Ξεφυλλίζοντας τις σκέψεις μου με την ευκαιρία αυτής της
αντιφώνησης, δεν θα μπορούσα παρά να ρίξω μία γρήγορη ματιά στα
πρώτα χρόνια της ζωής του Αριστοτελείου.**

Το συμπέρασμά μου;;;

**Προνόμιο μεγάλο το Υπηρετείν στο Αριστοτέλειο εκείνα τα χρόνια
της έντονης δημιουργίας, τότε που οι πρωτεργάτες εγκαινιάζαν
κυριολεκτικά στο γυμνό τοπίο το πρώτο κτίριο, τότε που έχτιζαν
άλλα και άλλα για να μας παραδώσουν πριν αποχωρήσουν, ένα
αξιοπρεπές Πανεπιστημιακό συγκρότημα.**

Μοναδικό προνόμιο το Υπηρετείν τότε, που υποδέχονταν τους πρώτους 65 φοιτητές, που ίδρυναν τις πρώτες Σχολές, που έδιναν στο Αριστοτέλειο το όνομά του, που θεμελιώναν Εστίες, Λέσχες και κατασκηνώσεις, που αποφάσιζαν για αγροκτήματα και πανεπιστημιακά δάση, τότε που οργάνωναν ένα νέο Πανεπιστήμιο εκτός των τειχών, στην πόλη μου, στα Γιάννενα. Τότε που αναγόρευαν επίτιμους διδάκτορες έναν Σεφέρη και έναν Ρίτσο, τότε που επέλεξαν ένα από τα κομψότερα σχέδια που έχω δει για να γίνει το πολυτιμότερο ένδυμά μας, η τήβεννος.

Τότε, που οι καθηγητές δίδασκαν με κουστούμι και γραβάτα το λιγότερο. Τότε, που ο σεβασμός μεταξύ καθηγητών και φοιτητών ήταν λογαριασμός αλληλόχρεος. Και όλα αυτά τα «τότε», σε μια Ελλάδα ματωμένη από πολέμους και πολιτικές αστάθειες.

Τι προνόμιο στ' αλήθεια μεγάλο, όχι μόνον το Υπηρετείν τις Μούσες, αλλά και το «Αναπτύσσεσθαι», και μάλιστα σε τόσο δύσκολους καιρούς!

Από τα γεγονότα του τότε, βρέθηκα να ξεφυλλίζω τα γεγονότα μετά το 1980, όταν επέστρεφα και εγώ από τον Νέο Κόσμο. Γεγονότα, ανάκατα με τις αναμνήσεις μου για όλα όσα με σημάδευσαν, όλα όσα με πίκραναν, και όλα όσα αγάπησα στα 36 χρόνια της θητείας μου στο Αριστοτέλειο.

Και, είδα και θαύμασα, ένα Αριστοτέλειο που στηρίχτηκε εν πολλοίς στην γνώση και στο οικοδόμημα των προγενεστέρων, προκειμένου να βελτιωθεί και να γίνει το μεγαλύτερο των Βαλκανίων Πανεπιστήμιο, με τα 41 τμήματα, τα χιλιάδες μέλη ΔΕΠ και διοικητικούς, τους δεκάδες χιλιάδες φοιτητές από τους 65 που είχε αρχικά, με νέα κτίρια, με πανέμορφα κτίρια, με αρχιτεκτονικά βραβευμένα κτίρια, και με κάποια άλλα, όχι τόσο όμορφα και τερατώδη σε ύψος. Είδα την στροφή της προσοχής του Αριστοτελείου και προς το «εν σώματι υγιεί», αλλά και το χάδι του προς τις τέχνες με την σχολή Καλών Τεχνών και με το Τελλόγλειο ως σκεπή έμπνευσης στις παρυφές του Πανεπιστημίου μας. Και συνέχισε το Αριστοτέλειο την παράδοση των προηγούμενων, και δημιούργησε ένα νέο Πανεπιστήμιο εκτός των τειχών, στην Κοζάνη και στην Φλώρινα, το νυν Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας. Συνέχισε να ανακηρύσσει καταξιωμένους σε επίτιμους διδάκτορες και ακόμη παραπάνω να απονέμει τον χρυσό Αριστοτέλη στους εκλεκτότερους.

Είδα ακόμη το Αριστοτέλειο να τιμά την άυλη κληρονομιά των δασκάλων της πρώτης γενιάς και να προσπαθεί να διατηρήσει τον νεωτερικό του χαρακτήρα σε πολλά θέματα και με πολλά πρωτοποριακά μαθήματα και τμήματα. Το είδα να προσπαθεί να ισορροπήσει σε νόμους σκληρότερους, όπως τον 815/78, ή να

αφομοιώνει νόμους πρωτόγνωρους όπως τον 1268/82, που έδωσε στο Πανεπιστήμιο νέα πνοή, ή τον 4009/2011 που έδωσε στα Πανεπιστήμια άλλες δυνατότητες.

Στην περισσότερο ανάλαφρη όψη του, το Αριστοτέλειο έγινε κοσμικότερο και δεκτικότερο προς την κοινωνία: δημιούργησε μία βραβευμένη πανεπιστημιακή ορχήστρα, με εκείνες τις υπέροχες Χριστουγεννιάτικες συναυλίες της, που κάθε χρόνο για όλους εμάς σηματοδοτούσαν την έναρξη των γιορτών. Ενίσχυσε την Κοινωνική του Πολιτική. Άφησε ανοιχτό στο κοινό το Πανεπιστήμιο κάποιες Κυριακές. Αναγέννησε την φοιτητική εβδομάδα. Εξέδωσε περιοδικά, την πανέμορφη «Πανεπιστημιούπολη» για παράδειγμα. Έδωσε στους Θεσσαλονικείς την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με την γη στους λαχανόκηπους του Αγροκτήματος, και τελευταία πήγε το Πανεπιστήμιο στην πόλη, και η πόλη ήρθε στο Πανεπιστήμιο. Και επιτέλους, τα τελευταία 15 χρόνια το Αριστοτέλειο μετακινήθηκε από τις στριμωγμένες ορκωμοσίες σε οργανωμένες, επίσημες τελετές, τιμώντας έτσι τους τελειοφοίτους αλλά και τους γονείς τους.

Κυρίως όμως, είδα το Πανεπιστήμιό μου να ανθίζει διδακτικά με τα πάμπολλα μεταπτυχιακά προγράμματα, τις πολλές ευκαιρίες για διδακτορικά, με την δια βίου μάθηση.

Το είδα επίσης να ανθίζει και ερευνητικά όλα αυτά τα χρόνια της ακμής, κυρίως μετά το 1984, που τα ερευνητικά μας όνειρα τα χρηματοδοτούσαν τα ευρωπαϊκά κονδύλια, και να βραβεύεται για την έρευνά του αυτή. Παραδείγματα διεθνώς βραβευμένης Έρευνας: το Ηλέκτρα, η ρομποτική Πανδώρα, η εικονική πραγματικότητα της Amanda, τα πρωτοποριακά τρόφιμα.

Διεκδικούσαμε ερευνητικά, και η άμιλλα μεταξύ μας και με την Ευρώπη είχε φθάσει στο έπακρον. Μα έτσι διευκολυνθήκαμε να συστήσουμε ερευνητικές ομάδες στα εργαστήριά μας από μεταπτυχιακούς και μεταδιδάκτορες, να βελτιώσουμε τις υποδομές μας, και να συσφίξουμε τις μεταξύ μας επιστημονικές σχέσεις. Στην προσπάθειά μας αυτή, το Πανεπιστήμιο μας έδωσε αρωγό μία ακούραστη Επιτροπή Ερευνών, η οποία γεννήθηκε και ενηλικιώθηκε μαζί μας.

Και ενώ ο καθένας μας ήταν απασχολημένος με τα δικά του, τα διδακτικά, τα ερευνητικά και τα άλλα(...), το Αριστοτέλειο μεθοδικά και εποικοδομητικά, μας άνοιξε τον ενιαίο ευρωπαϊκό χώρο εκπαίδευσης, υιοθετώντας 1490 ερασμιακά προγράμματα και βοηθώντας διδάσκοντες, διδασκόμενους, και διοικητικούς να βαδίσουν στα μονοπάτια της Ευρώπης. Συγχρόνως, το Πανεπιστήμιο ανοίχθηκε στο διεθνές γίγνεσθαι, και από μία μοναδική διεθνή

επιστημονική συμφωνία το 1977 με το St. Kliment της Οχρίδος, έφθασε να αριθμεί σήμερα 162 επιστημονικές συμφωνίες με ισάριθμα πανεπιστήμια στις 5 ηπείρους, συν μία! Αυτή με το Χάρβαρντ, μόλις την προηγούμενη εβδομάδα!

Ακόμη, όλα εκείνα τα χρόνια, το Αριστοτέλειο ενίσχυσε το υπέροχο σχολείο της Νέας Ελληνικής Γλώσσας για αλλοδαπούς υποτρόφους. Προσωπικά λάτρεψα την προσφορά του, τις εκδηλώσεις του και την προσπάθειά του να πάρουν οι ξένοι φοιτητές κάτι από την Ελλάδα μας μέσα στις αποσκευές τους.

Μα εκείνο το εκπληκτικό, που καλά καλά -εγώ τουλάχιστον- δεν κατάλαβα πότε συνέβη, είναι το πώς το Αριστοτέλειο με προέτρεψε, χωρίς να με υποχρεώνει, προς τις νέες τεχνολογίες. Και από εκεί που πληκτρολογούσα τις βιβλιογραφίες, με πέρασε σε ηλεκτρονικές αναζητήσεις και στην ψηφιοποίηση. Στην διδασκαλία μου, με πήρε από τον μαυροπίνακα και με εισήγαγε στο power point, στο e-learning, στα ηλεκτρονικά μαθήματα. Δεν με άφησε αβοήθητη σε όλο αυτό, αλλά με εκπαίδευσε στην Βιβλιοθήκη του και επιπλέον έβαλε δίπλα μου ένα πολύ αποτελεσματικό Κέντρο Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. Αν δεν το είχα, εγώ, η τεχνολογικά αναλφάβητη, πραγματικά δεν ξέρω τι θα έκανα... Ως επιστέγασμα δέ, το Αριστοτέλειο μου πρόσφερε την υπέροχη δυνατότητα της

αξιολόγησης του εαυτού μου, των πάντων και των πασών, και της επιβράβευσης της αριστείας καθηγητών και φοιτητών. Και έτσι, σταθερά, το Αριστοτέλειο μου ενίσχυσε την άποψη ότι όποιος ακολουθεί το ομηρικό «αιέν αριστεύειν», βρίσκεται στο σωστό μονοπάτι. Βέβαια είναι άλλο να γνωρίζεις το μονοπάτι, και άλλο να το βαδίζεις εσύ ο ίδιος.

Σας ομιλώ όμως τόση ώρα για το Αριστοτέλειο ως να έχει ψυχή. Αλλά η ψυχή του είναι οι άνθρωποί του, οι πρυτάνεις του, οι καθηγητές του, οι διοικητικοί του, οι τεχνικοί του, που τόσο κοπίασαν για να υλοποιήσουν όσα προανέφερα, ευτυχώς συνήθως αλληλοβοηθούμενοι, ως ένα σώμα. Όλοι τους, όλοι σας, όλοι μας, δικαιούμεθα έναν έπαινο.

Πέρα όμως από όλα αυτά, εκείνο που προσέφερε τον ουσιαστικό λόγο της ύπαρξής μου στον χώρο αυτόν, πιστεύω και της δική σας ύπαρξης, ήταν βεβαίως οι φοιτητές. Ακόμη μία φορά θέλω και από την θέση αυτή να τους ευχαριστήσω.

Γιατί πήρα από τους φοιτητές μου, πολύ περισσότερα από αυτά που εγώ τους έδωσα. Γιατί μου προσέφεραν ένα περίεργο σταμάτημα του χρόνου, την αισιοδοξία τους, τις ανησυχίες τους, ακόμη-ακόμη και την αγωνία τους πριν γράψουν και όταν έγραφαν εξετάσεις. Γιατί

μου έδωσαν ευθύνες, γιατί με έκαναν συμβουλάτορα και συμμετέχο στα όνειρά τους και στις επιτυχίες τους.

Ιδού μερικά παραδείγματα ονείρων και φοιτητικών στόχων που πραγματοποιήθηκαν.

Παράδειγμα: «Κυρία, τι πρέπει να κάνω ως φοιτήτρια προκειμένου να πάρω κάποτε μία υποτροφία για διδακτορικό στο Berkeley»; Και είναι στο Berkeley.

Παράδειγμα: «Κυρία, θα μπορούσατε να μου διδάξετε κάποια πολύ μοντέρνα τεχνική για να την έχω ως διαβατήριο στις διδακτορικές σπουδές μου στην Αμερική και κάποια στιγμή να γίνω Καθηγήτρια όπως εσείς»; Και έγινε καθηγήτρια στην Αμερική.

Κυρία εγώ θέλω να πάω στο Χάρβαρντ, εγώ στην Οξφόρδη...Κυρία, Κυρία...

Τους έλεγα και τους λέγω:

«Να πηγαίνετε παντού, αρκεί να είναι μπροστά» (Μ. Αλέξανδρος).

«Δράξασθε παιδείας» (Εκμεταλλευτείτε κάθε ευκαιρία για μόρφωση, Ψαλμός 2.12)

Και το περισσότερο σύγχρονο ...

«Το μόνο μέρος όπου η επιτυχία προηγείται της εργασίας, είναι το λεξικό» (Μ. Θάτσερ).

Τι με στενοχώρησε όλα αυτά τα χρόνια; Το ότι πολλές φορές, ο σεβασμός μεταξύ διδασκόντων και διδασκομένων, δεν ήταν αλληλόχρεος λογαριασμός. Οπότε με απογοήτευαν οι καταλήψεις, που δεν τις κατανοώ σε έναν χώρο όπου τα προβλήματα θα έπρεπε να λύνονται με την συζήτηση και την λογική. Τι με πίκρανε λίγες φορές; Η μικροψυχία κάποιων, γιατί η μικροψυχία δεν αρμόζει, αγαπητοί συνάδελφοι, σε ακαδημαϊκούς λειτουργούς. Τι ονειρεύτηκα και δεν έγινε; Την μετεγκατάσταση της Φυτικής Παραγωγής της Γεωπονίας στο Αγρόκτημα. Τι με δυσκόλεψε στην καθημερινότητά μου; Το πάρκινγκ. Τι αισθάνθηκα ότι καλυτέρευσε πολύ πρόσφατα; Η φύλαξη και το αίσθημα ασφάλειας.

Τι δεν μου αρέσει σε αυτό που επιφυλάσσεται στο Πανεπιστήμιο στο μέλλον; Η υποχρηματοδότηση των πάντων, με μία από τις σοβαρότερες παρενέργειες κατά την άποψή μου, την υποβάθμιση, την ισοπέδωση και της διδασκαλίας. Αλλά....

“Θέλει Αρετή και Τόλμη η παιδεία”, αγαπητοί συνάδελφοι, για να παραφράσω τον γνωστό στίχο του Ανδρέα Κάλβου. Και τις θέλει πολύ περισσότερο, την Αρετή και την Τόλμη από εσάς, που θα

υπηρετήσετε το Αριστοτέλειο σε αυτή την Ελλάδα που και πάλι ματώνει.

Το Πανεπιστήμιο, για εμάς που φεύγουμε, μπορούσε και έκανε, όπως ακούσατε, πάρα πολλά. Μήπως όμως πλέον, εκ των πραγμάτων, για εσάς που παραμένετε και υπηρετείτε, είναι πολύ επίκαιρη η τροποποιημένη ρήση του Kennedy;

«Μην ρωτάς τι κάνει το Πανεπιστήμιο για σένα, αλλά τι κάνεις εσύ για το Πανεπιστήμιο».

Αγαπητοί Ομότιμοι, ξεφυλλίζοντας το άλμπουμ των αναμνήσεων των 36 τελευταίων χρόνων, συνειδητοποίησα, ότι προχωρήσαμε μαζί με το Πανεπιστήμιό μας έναν μακρύ δρόμο, πολλές φορές έναν δύσκολο δρόμο. Υπήρξαμε όμως, χωρίς αμφιβολία, προνομιούχοι που υπηρετήσαμε για τόσα χρόνια αυτό που αγαπάμε, τις Μούσες και τις Χάριτες, την επιστήμη και την τέχνη, και που πήραμε μέρος σε όλα αυτά και σε τόσα άλλα, που λόγω χρόνου παραλείπω.

Για περίσκεψη, θα σας διηγηθώ, αγαπητοί Ομότιμοι, μία ιστορία που την πήρα από το διαδίκτυο και που θέλω να πιστεύω ότι είναι αληθινή. Είναι η ιστορία της Ρόουζ, που σε ηλικία 87 ετών μπήκε στο Πανεπιστήμιο, και κατάφερε τελικά να πάρει το πτυχίο που ονειρευόταν όλα αυτά τα χρόνια. Η οποία ιστορία μεθερμηνευόμενη σημαίνει:

Το να γερνάς είναι αναπόφευκτο...το να μεγαλώνεις όμως είναι προαιρετικό!

Αλλά, επειδή, αγαπητοί Ομότιμοι, δεν θα ήθελα να σας αφήσω στην βαθιά περίσκεψη, θα μπορούσαμε να σκεφτούμε και να αναλάβουμε έναν άλλο ρόλο, εφόσον, φυσικά, μας ζητηθεί. Αυτόν της θείας Αχτίτσας στην Σταχομαζώχτρα του Παπαδιαμάντη. Η θεία Αχτίτσα, αγαπητοί Ομότιμοι, ήταν «αρωγός και παρήγορος». Και εκτός από την βοήθειά μας με βάση την πείρα μας, ίσως και αυτός ο άλλος ρόλος χρειαστεί σε κάποιους...

Ολοκληρώνοντας, θα ευχαριστήσω εκ μέρους μου και εκ μέρους όλων των Ομοτίμων, όλους όσους συνοδοιπόρησαν μαζί μας: Πρυτανικές αρχές, συναδέλφους καθηγητές, διοικητικούς και τεχνικούς, του χθες και του σήμερα.

Και θα τελειώσω με μία παραίνεση προς όλους μας, και προς αυτούς που φεύγουν, κυρίως όμως προς αυτούς που μένουν και που θα υπηρετήσουν τις Μούσες και τις Χάριτες, την επιστήμη και την τέχνη, σε εποχή κρίσης:

Ν'αγαπάς την ευθύνη.
 Να λες εγώ,
 εγώ μονάχος μου
 θα σώσω τον κόσμο.
 Αν χαθεί, εγώ φταίω.
Νίκος Καζαντζάκης (1883-1957)

Σας ευχαριστώ!

